

Opkomst en neergang van de Nijmeegse Hulpbank

Christiaan van Bochove en Amaury de Vicq

Voor diegenen die nog televisie kijken geldt dat je, als je op een verloren moment voorbij de publieke zenders zapt, je haast niet om de serie *Pawn Stars* heen kan: *RTL7* en *History* zenden er eindeloos herhalingen van uit.¹ De serie draait om de in Las Vegas gevestigde *World Famous Gold & Silver Pawn Shop* en besteedt aandacht aan bezoekers van de winkel die bijzondere items willen verkopen. Er is echter nauwelijks aandacht voor de rijen mensen waar zowel de winkel als de serie hun naam aan ontlent: zij die hun bezittingen niet willen verkopen, maar willen verpanden. Bij zo'n transactie wordt een waardevol product als zekerheid – onderpand – voor een lening gebruikt. De crux hierbij is dat de waarde van het onderpand groter is dan de verstrekte lening zodat de *pawn shop* – het pandjeshuis – financieel geen schade lijdt wanneer het pand bij niet tijdige terugbetaling verkocht moet worden.²

Pandkrediet is slechts één van de vele kredietvormen die al enkele decennia een wederopleving doormaken of recentelijk juist ontwikkeld werden om gewone mensen te helpen de eindjes aan elkaar te knopen, ook in Nederland.³ Het voert te ver om in dit paper de oorzaken van de bloei van deze *fringe finance* instellingen in detail te bespreken, maar lage en onregelmatige lonen, een beperkt sociaal vangnet en een terugtrekkende bankensector dragen allemaal bij aan de toenemende vraag naar de dienstverlening van de *fringe finance* instellingen.⁴ Deze

1 Zie ook de website van het bedrijf: World Famous Gold & Silver Pawn Shop, <https://gspawn.com/> (geraadpleegd 5 juli 2022).

2 Geraldo Cerqueiro, Steven Ongena en Kasper Roszbach, 'Collateralization, bank loan rates, and monitoring', *The Journal of Finance* 71:3 (2016) 1295-1322.

3 L.S. de Ruijg, C.M. van Ommeren en A. Vennekens, *Pandhuizen in Nederland: Onderzoek naar markt en maximale vergoeding voor belening* (Zoetermeer 2009), <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-55191.pdf> (geraadpleegd 5 juli 2022); Clemens Weneker e.a., *Doelgroepenanalyse Stadsbank van Lening* (Amsterdam 2020), https://openresearch.amsterdam/image/2020/10/15/doelgroepenanalyse_stadsbank_van_lening_ois.pdf (geraadpleegd 5 juli 2022).

4 Mehra Baradaran, *How the Other Half Banks: Exclusion, Exploitation, and the Threat to Democracy* (Cambridge MA 2015); John P. Caskey, *Fringe Banking: Check-Cashing Outlets, Pawnshops, and the Poor* (New York 1994); Jonathan Morduch en Rachel Schneider, *The Financial Diaries: How American Families Cope in a World of Uncertainty* (Princeton 2017); Lisa Servon, *The Unbanking of America: How the New Middle Class Survives* (Boston 2017);

opsomming maakt direct begrijpelijk waarom veel huishoudens en kleine ondernemers in ontwikkelingseconomieën zich in een precare situatie bevinden. Zij verrichten laagbetaalde en onregelmatige werkzaamheden, hebben weinig spaargeld, kunnen in zware tijden niet of beperkt terugvallen op de overheid en behoren vanwege hun armoede zelden of nooit tot de doelgroep van banken. Desondanks kunnen de huishoudens en klein ondernemers in kwestie krediet juist heel goed gebruiken om allerlei problemen het hoofd te bieden en te investeren in hun toekomst.⁵

Om buiten het netwerk van bureaus, familie en vrienden geld te kunnen lenen, zijn doorgaans echter zekerheden als een onderpand nodig. Een veelvoorkomend probleem met onderpanden is nu juist dat ze er niet zijn, niet gemist kunnen worden of ongeschikt zijn voor de betreffende geldschietters.⁶ In de jaren zeventig bedacht econoom Muhammad Yunus in Bangladesh een oplossing. Die oplossing kwam kortgezegd neer op het tijdens groepsbijeenkomsten laten terugbetalen van leningen zodat sociale druk ervoor kon zorgen dat zo weinig mogelijk betalingen gemist zouden worden.⁷ Hiermee stond Yunus aan de wieg van het microkrediet: een uitvinding die hem en zijn Grameen Bank in 2006 de Nobelprijs voor de vrede bracht en waar Koningin Maxima zich sinds 2009 als 'Speciale pleitbezorger van de VN secretaris-generaal voor inclusieve financiering voor ontwikkeling' voor inzet.⁸ Het probleem waar Yunus een oplossing voor trachtte te vinden was echter niet nieuw: tijdens de negentiende eeuw beoogde de coöperatieve beweging – de boerenleenbanken zijn er het bekendste voorbeeld van – de toegang tot krediet ook al te verbeteren.⁹

Robert E. Wright, *Financial Exclusion: How Competition Can Fix a Broken System* (Boston 2019).

5 Daryl Collins e.a., *Portfolios of the Poor: How the World's Poor Live on \$2 a Day* (Princeton 2009).

6 Thorsten Beck en Asli Demircuc-Kunt, 'Small and medium-size enterprises: Access to finance as a growth constraint', *Journal of Banking & Finance* 30:11 (2006) 2931-2943.

7 Muhammad Yunus, *Banker to the Poor: Micro-lending and the battle against world poverty* (New York 2007).

8 The Nobel Peace Prize 2006, <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2006/summary/> (geraadpleegd 5 juli 2022); Inclusieve financiering voor ontwikkeling, <https://www.koninklijkhuis.nl/leden-koninklijk-huis/koningin-maxima/inclusieve-financiering-voor-ontwikkeling> (geraadpleegd 5 juli 2022); Queen Máxima as the UNSGSA, <https://www.unsgsa.org/the-unsgsa> (geraadpleegd 5 juli 2022).

9 Abhijit V. Banerjee, Timothy Besley en Timothy W. Guinnane, 'Thy neighbor's keeper: The design of a credit cooperative with theory and a test', *The Quarterly Journal of Economics* 109:2 (1994) 491-515; Timothy W. Guinnane, 'Cooperatives as information machines: German rural credit cooperatives, 1883-1914', *The Journal of Economic History* 61:2 (2001) 366-389; Timothy W. Guinnane, 'The early German credit cooperatives and

Minder bekend, maar in de groeiende steden van die tijd wel van groter belang, waren instellingen waar men betrekkelijk kleine bedragen kon lenen als men borgen kon aanbrengen die voor het geleende bedrag garant wilden staan.¹⁰

In Nederland waren het vanaf 1848 de zogenaamde hulpbanken die op deze manier de kredietmarkten inclusiever maakten. Er bestaat een qua omvang bescheiden literatuur die deze instellingen op nationaal¹¹ en lokaal¹² niveau bestudeert. Aan de in 1862 opgerichte Nijmeegse hulpbank is vooral zijdelings aandacht besteed.¹³ Hoewel deze publicaties vaak wel stilstonden bij de aantallen leningen, de omvang van de leningen en de beroepen van de debiteuren, waren analyses tot nog toe betrekkelijk

microfinance organizations today: Similarities and differences', in: Beatriz Armendáriz en Marc Labie red., *The Handbook of Microfinance* (New Jersey 2011) 77-100. Voor de Nederlandse boerenleenbanken, zie: Christopher L. Colvin, Stuart Henderson en John D. Turner, 'The origins of the (cooperative) species: Raiffeisen banking in the Netherlands, 1898-1909', *European Review of Economic History* 24:4 (2020) 749-782; Keetie Sluyterman e.a., *Het coöperatieve alternatief: Honderd jaar Rabobank 1898-1998* (Den Haag 1998).

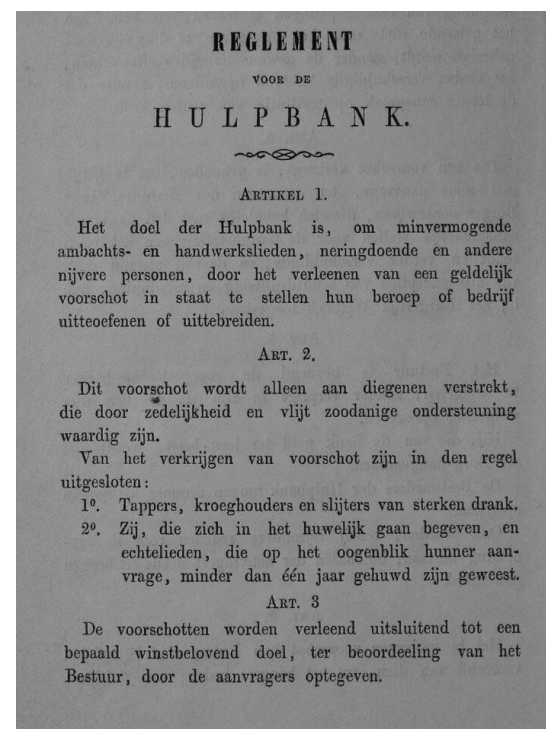
10 Deze instellingen leken in feite sterk op de kredietcoöperaties maar verschilden in hoeveel zekerheden zij vroegen (bij de kredietcoöperaties waren alle leden van de coöperatie ook aansprakelijk) en hoe de leningen terugbetaald werden (bij de kredietcoöperaties gebeurde dit niet aan de hand van kleine, wekelijkse aflossingen.) Zie: Amaury de Vicq en Christiaan van Bochove, *Historical Diversity in Credit Intermediation: Co-Signatory Lending Institutions in Europe and North America, 1700s-1960s* (ongepubliceerd paper, Universiteit Utrecht, Utrecht 2022).

11 Heidi Deneweth, Oscar Gelderblom en Joost Jonker, 'Microfinance and the decline of poverty: Evidence from the nineteenth-century Netherlands', *Journal of Economic Development* 39:1 (2014) 79-110; De Vicq en Van Bochove, 'Historical Diversity'; Amaury de Vicq en Christiaan van Bochove, *Lending a hand: Help banks in the Netherlands, 1848-1898* (ongepubliceerd paper, Universiteit Utrecht, Utrecht 2022).

12 H.G.R. Jacobs, *'Het lenen van geld is geen schande': Nutshulpbank Utrecht 1852-1999* (Utrecht 2005); Cor Smit, *Strijden tegen armoede: Tweehonderd jaar Leidsche Maatschappij van Weldadigheid ter Voorkoming van Verval tot Armoede* (Leiden 2018).

13 Paul M.M. Klep, 'De economische en sociale geschiedenis van de negentiende eeuw', in: Jan Brabers red., *Nijmegen: Geschiedenis van de oudste stad van Nederland* 3 (Wormer 2005) 52-133; Paul M.M. Klep, 'De economische en sociale geschiedenis van de twintigste eeuw', in: Jan Brabers red., *Nijmegen: Geschiedenis van de oudste stad van Nederland* 3 (Wormer 2005) 262-375; Paul Rotering, *Kredietverstrekking in de crisisjaren: De ontwikkeling en rol van banken in Nijmegen in de periode 1929-1938*, <https://www.noviomagus.nl/Gastredactie/Backus/KV.htm> (geraadpleegd 5 juli 2022); Yop Segers, *Debiteuren & Crediteuren: Banken in Nijmegen* (Nijmegen 2002); Joh. de Vries, *Nieuw Nijmegen 1870-1970: Moderne economische geschiedenis van de stad Nijmegen* (Tilburg 1969).

statisch doordat zij ofwel geen ontwikkelingen door de tijd bekeken (wat met name bij de beroepen het geval was) of de samenhang tussen de variabelen niet bestudeerden. Daardoor is onvoldoende duidelijk welke betekenis de hulpbanken destijds hadden: welke lacune in de toenmalige kredietmarkt vulden zij en hoe – en als gevolg waarvan – ontwikkelde hun leenbedrijf zich door de tijd? Dit paper beoogt die lacune te vullen aan de hand van de Nijmeegse casus. Deze casus is aantrekkelijk omdat de vereiste bronnen beschikbaar maar niet te omvangrijk zijn en daardoor voor een betrekkelijk groot aantal jaren volledig bestudeerd kunnen worden. Voordat in secties 4 en 5 tot een analyse van het leenbedrijf overgegaan zal worden, beschrijven secties 2 en 3 nu eerst de oprichting en werking van de Nijmeegse hulpbank en de voor dit onderzoek gebruikte bronnen en methoden. Sectie 6 brengt de voornaamste inzichten tot slot samen.

Afbeelding 1: Het reglement van de Nijmeegse hulpbank uit 1862.
Bron: Radboud Universiteit Nijmegen (RUN), Nijmegen, Universiteitsbibliotheek (UB), nr. BR 31997, *Reglement voor de hulpbank op te rigten door het departement Nijmegen der Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid* (1862), 1.

Oprichting en werking van de hulpbank

Op 12 februari 1862 werd tijdens de vergadering van het Nijmeegse departement van de Nederlandsche Maatschappij ter bevordering van Nijverheid besloten tot het oprichten van een hulpbank ten behoeve van Nijmegen “en hare buitenwijken”. De commissie begon haar werkzaamheden voortvarend en kon de Nijmeegse bevolking slechts één maand later al een pamflet, reglement (zie afbeelding 1) en inschrijfbiljet voorleggen. Het pamflet poogde de “vermogende weldenkenden” in Nijmegen te bewegen één of meer aandelen van 50 gulden aan te schaffen om zo het kapitaal van de hulpbank bijeen te brengen.¹⁴ Toen eind 1862 de balans werd opgemaakt, bleek de hulpbank 101 aandelen ter waarde van in totaal 5.050 gulden uitgegeven te hebben. Op deze aandelen was ingetekend door 68 partijen: 44 van hen voor één aandeel, negentien voor twee aandelen, drie voor drie aandelen en tot slot twee – namelijk A. Noorduijn Jr. en de firma Bahlmann & Co – voor ieder vijf aandelen.¹⁵ Door onderzoek van Stef Oude Egberink weten we bovendien dat de intekenaars, op de weduwen Smits en Zoetelief en de mejuffrouwen Van der Burgt en Krepel na, allemaal man waren. Zij waren onder meer advocaat, apotheker, geestelijke, koopman, notaris, steenfabrikant en zeepzieder. Ongeveer de helft van de intekenaars was buiten Nijmegen geboren en maar net iets meer dan de helft behoorde tot de Nederlandse Hervormde Kerk. Voor ongeveer de helft van de intekenaars gold dat zij geen lid van het departement waren. Al met al vormden deze lieden een betrekkelijk bont gezelschap afkomstig uit de bovenlaag van de Nijmeegse samenleving.¹⁶

Met het kapitaal dat aldus bijeengebracht werd, wilden de oprichters van de hulpbank volgens het reeds genoemde pamflet kleine leningen verstrekken aan “nijvere, eerlijke, spaarzame ambachtslieden, arbeiders, landbouwers, neringdoenden en anderen, die de noodige gelden missen”.¹⁷ De gedachte was dat deze doelgroep zowel bedrijfjes kon beginnen, voortzetten of uitbreiden als in “tusschenuren” met handwerk extra inkomsten kon genereren. Door leningen van minimaal tien gulden tot maximaal 100 gulden te verstrekken die in wekelijkse termijnen terugbetaald moesten worden – een praktijk die paste bij de

14 Het pamflet is bijgevoegd aan: RUN, UB, *Reglement voor de hulpbank* (1862). Beide citaten zijn afkomstig uit dit pamflet.

15 Regionaal Archief Nijmegen (RAN), Nijmegen, Nijmeegse Hulpbank 1862-1966, toegangsnummer 894, inv. nr. 28.

16 Stef Oude Egberink, *De Nijmeegse Hulpbank: Identiteit en netwerken van de oprichters* (ongepubliceerd paper in het kader van het themacollege “Armoede en ongelijkheid in pre-industrieel Europa”, 2020).

17 RUN, UB, *Reglement voor de hulpbank* (1862).

kastromen van de doelgroep – richtte de hulpbank zich nadrukkelijk op de groep tussen de allerarmsten en hen van wie vermoed werd dat zij via alternatieve kanalen aan krediet konden komen.¹⁸ Dat er in de Nijmeegse samenleving een veel omvangrijkere vraag naar krediet bestond, blijkt echter uit het feit dat de maximale omvang van leningen in 1867 al op 300 gulden lag en in 1892 en 1938 op respectievelijk 400 en 1.500 gulden.¹⁹

Om bij de hulpbank een lening te krijgen, moest men allereerst naar de wekelijkse zitting komen. Deze vonden plaats op dinsdag, aanvankelijk in een door de gemeente beschikbaar gesteld lokaal en later in een door de hulpbank zelf aangeschaft pand aan de Paulstraat 6.²⁰ Tijdens de zitting moest aan een vertegenwoordiging uit het bestuur uitgelegd worden hoeveel men wilde lenen, waarvoor die gelden precies bedoeld waren en wie er voor het gevraagde bedrag borg zouden staan.²¹ Dat laatste was cruciaal voor het type kredietverlener dat de hulpbank was. Door twee borgen ieder afzonderlijk aansprakelijk te maken voor de hele lening minimaliseerde de hulpbank de financiële tegenslag wanneer een van haar debiteuren onverhoopt niet in staat bleek een lening terug te betalen. Het aardige is dat juist het feit dat een aanvrager twee borgen kon aanbrenge er al voor zorgde dat het risico op wanbetaling geminimaliseerd werd. De mogelijkheid om aansprakelijk gesteld te worden, gaf borgen immers alle reden om alleen borg te staan voor lieden die zij goed kenden en vertrouwden.²²

Dat dit systeem in de praktijk daadwerkelijk goed functioneerde, blijkt wel uit de notities in een register waarin werd bijgehouden waarom aanvragen werden afgewezen.²³ Tijdens de zitting op 20 februari 1883 werd over een aanvrager bijvoorbeeld genoteerd: “blijft in gebreke solide borgen te stellen schijnt weinig vertrouwd te worden”. En bij een zitting op 15 januari 1884: “blijkt niet genoegzaam aan de borgen bekend te zijn waarom zij liever van de tekening afzien”. Andere aanvragers werden, vermoedelijk al voordat de borgen benaderd werden, de deur gewezen

18 Ibidem, 2.

19 RUN, UB, nr. BR 31994, *Reglement voor de hulpbank te Nijmegen* (1867), 3; RUN, UB, nr. BR 31993, *Reglement voor de hulpbank te Nijmegen* (1892), 3; RAN, Bibliotheek, nr. BR 3299, *Reglement voor de hulpbank te Nijmegen* (1938), 2.

20 Zie bijvoorbeeld: ‘Hulpbank te Nijmegen’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (18 juni 1862); ‘Hulpbank te Nijmegen’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (13 augustus 1899); ‘Hulpbank’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (22 november 1914).

21 RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nrs. 1-15.

22 Zie De Vicq en Van Bochove, ‘Historical Diversity’ voor een meer uitgebreide bespreking van dit wat economen noemen *assortative matching* mechanisme.

23 RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nr. 21.

omdat zij – na een door het bestuur ingesteld onderzoek – als “onsolide” werden beoordeeld of omdat er sprake bleek van een “valsche opgaaf”. Tot de andere argumenten om een aanvraag af te wijzen behoorden onder andere “gezin niet oppassend vrouw drinkt” (20 november 1883), “geen winstgevend bedrijf” (20 mei 1884) en “klein ambachtsman kan deze som niet gebruiken” (30 september 1884). Uit het feit dat de hulpbank weinig hoefde af te schrijven op niet-terugbetaalde leningen en dat er betrekkelijk weinig boetes werden opgelegd voor te late aflossingen, blijkt eens te meer dat het screenen van aanvragers en borgen meestal goed werkte.²⁴ Het bedrijfsmodel van de hulpbank functioneerde dus goed en dat was uiteraard essentieel voor de levensvatbaarheid van dit type instelling.

Bronnen en methoden

Hoewel voorgaande duidelijk maakte dat leningen doorgaans netjes werden terugbetaald, is nog niet duidelijk welke bedragen de Nijmeegse hulpbank uitleende en aan wie zij dat precies deed. Verschillende bronnen maken het mogelijk om hier meer zicht op te krijgen. Allereerst zijn er de statistische overzichten die het Departement van Waterstaat, Handel en Nijverheid en, later, het Centraal Bureau voor de Statistiek over de hulpbanken in Nederland publiceerden.²⁵ Hoewel de achterliggende data door de hulpbanken zelf werden aangeleverd, zijn deze overzichten problematisch omdat zij variabelen als de omvang van leningen clusteren in groepen. Hierdoor ontstaat weliswaar een vrij aardig beeld van de bedragen die de Nijmegenaren zoal leenden, maar de precieze verdeling van de daadwerkelijke bedragen kunnen we er niet mee in kaart brengen.

Dat laatste kan een stuk beter met de verslagen die de hulpbank elk jaar zelf publiceerde. Tot en met het verslag over het jaar 1886 bevatten zij namelijk steeds een tabellarisch overzicht van het aantal leningen van iedere omvang dat maandelijks was verstrekt. Daarna werden deze gegevens een aantal jaren niet gepubliceerd, om vervolgens vanaf 1892 weer een jaar of twintig in een simpele frequentieverdeling – zonder de informatie over de maanden – opgenomen te worden.²⁶ Aantrekkelijk aan de jaarverslagen is bovendien dat zij tot het begin van de jaren 1910

24 Zie hiervoor de voor de periode 1862-1945 beschikbare jaarverslagen van de Nijmeegse hulpbank (RAN, Bibliotheek, nr. J2; Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG), Amsterdam, Bibliotheek, nr. NEHA ZK 62350) en Kamer van Koophandel (RAN, Bibliotheek, nrs. J197, T57).

25 Zie de door deze instellingen uitgegeven series *Statistiek der philanthropische spaar- en leenbanken*; *Statistiek der spaar- en leenbanken*; *Spaar- en leenbanken*.

26 Zie voetnoot 25.

informatie bevatten over de beroepen van de debiteuren. Doordat beide soorten gegevens in de jaarverslagen apart gepubliceerd werden – dus niet in de vorm van een kruistabel waarin beroepen en bedragen tegen elkaar uitgezet werden – kan de samenhang tussen de twee dan weer niet geanalyseerd worden.

TERUGGAVEN			
Datum der Leening.	Numerum der Week.	DATUM.	BEDRAG.
9 Mei 1871	1	30 Mei 1871	30
	2	6 Junij	30
	3	13 "	30
	4	20 "	30
	5	27 "	30
	6	3 Julij	30
	7	10 "	30
	8	17 "	30
	9	24 "	30
	10	31 Augustus	30

Afbeelding 2: Een lening in het leenregister van 1871.

Bron: RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nr. 1.

Gelukkig kan de samenhang tussen bedragen en beroepen wel bestudeerd worden aan de hand van de registers waarin de voor de Nijmeegse hulpbank relevante informatie over iedere lening en elke wekelijkse terugbetaling minutieus werd genoteerd. Dat de leenregisters inderdaad grote voordelen bieden ten opzichte van andere bronnen is duidelijk zichtbaar in afbeelding 2. Deze entry uit het leenregister van 1871 toont dat Rein Hendriks uit Hatert, waar woonplaats G75 naar verwijst, op 9 mei een bedrag van 30 gulden voor een periode van 50 weken had geleend bij de hulpbank. Rein was boerenarbeider, wilde het geld gebruiken ten behoeve van de landbouw en betaalde de lening keurig in 46 wekelijkse termijnen van 60 cent en een laatste termijn van 2,40 gulden terug. Door deze punctuele terugbetalingen hoefde de hulpbank de borgen Cornelis Jansen en Gradus Koenders niet aan te spreken.²⁷

27 Het bevolkingsregister van 1870 geeft meer details over Rein en zijn gezin. Zie:

Registers als die waarin de entry over Rein Hendriks opgenomen was, zijn beschikbaar voor de periode 1870-1952. Doordat verschillende registers geen onderdeel uitmaken van het archief, zijn de gegevens voor sommige jaren echter onvolledig of zelfs afwezig.²⁸ Omdat de geregistreerde informatie van belang was voor het reilen en zeilen van de hulpbank en omdat debiteuren voor elke lening een boekje met daarin een schaduwadministratie kregen, is gelukkig wel aannemelijk dat de bewaarde registers een zeer betrouwbaar beeld van het leenbedrijf van de Nijmeegse hulpbank geven.²⁹ Voor dit paper werd voor (ongeveer) elk vijfde en compleet beschikbare jaar voor iedere lening een groot deel van de informatie als in het voorbeeld van Rein Hendriks verzameld uit de leenregisters: de datum, het beroep van de debiteur, het bedrag, het doel van de lening alsmede de looptijd.³⁰ Dit leverde een bestand met 5.531 leningen op voor de jaren 1871, 1873, 1882, 1885, 1889, 1895, 1900, 1906, 1910, 1912, 1918, 1920, 1925, 1930, 1935 en 1939. De volgende secties zullen de gegevens aan een inspectie onderwerpen om patronen en ontwikkelingen in de omvang van de leningen en de beroepen van de debiteuren – en de interactie tussen de twee – te detecteren.

De leningen van de hulpbank

Na deze inleiding op de dataset is het tijd om te kijken naar wat deze ons allemaal kan leren over de hulpbank. Allereerst is het dan nuttig om het aantal leningen door de tijd en binnen het jaar in kaart te brengen. Met het eerste waren we al grotendeels bekend door het werk van De Vries, maar het laatste is nieuw en had op basis van de jaarverslagen slechts tot en met het jaar 1886 onderzocht kunnen worden.³¹ Figuur 1 laat zien dat het aantal leningen tot begin jaren 1870 groeide tot rond de 400 per jaar, vervolgens fluctueerde tussen de 300 en 400, nog twee decennia tussen de 500 en 600 bewoog, maar daarna snel daalde om tijdens het Interbellum rond de 200 te schommelen.³² Het moment waarop deze leningen tijdens

RAN, Bevolkingsregisters van de gemeente Nijmegen 1818-1994, toegangsnummer 697, inv. nr. 33000, 107.

28 RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nrs. 1-15.

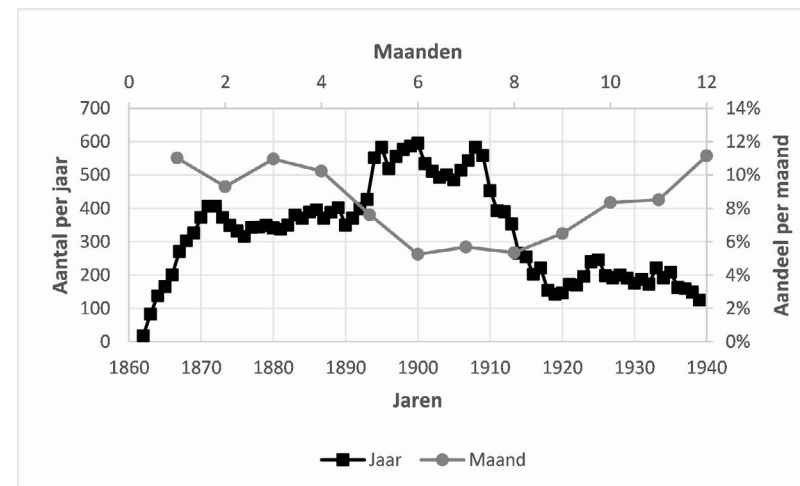
29 Voor dat boekje, zie bijvoorbeeld: RUN, UB, *Reglement voor de hulpbank* (1862), 5.

30 Belangrijk om te vermelden, is dat de namen en adressen van debiteuren en borgens alsmede de aflopfrequentie van leningen (waar die anders was dan wekelijks) om redenen van tijd niet werden overgenomen.

31 De Vries, *Nieuw Nijmegen*, 50, 94-95, 122-123.

32 Wanneer gecorrigeerd wordt voor het groeiend aantal inwoners van de gemeente Nijmegen dan blijkt dat de piek – bijna achttien leningen per 1,000 inwoners – begin jaren 1870 lag. Hierna bewoog het aantal tussen elf en veertien leningen per 1,000 inwoners, waarop na 1900 een flinke daling inzette en het aantal op één tot twee leningen per 1,000

het jaar werden opgenomen bleef echter betrekkelijk constant. Tijdens de wintermaanden was de vraag doorgaans hoog, richting de zomer daalde de vraag om vervolgens na de zomer weer toe te nemen. Een nadere analyse leerde dat dit patroon voor debiteuren met een beroep in de landbouw weliswaar een tikkeltje uitgesprokener was maar dat het ook bij debiteuren met een stedelijk beroep nadrukkelijk aanwezig was. Het patroon bleef ook tot het einde van de onderzoeksperiode aanwezig in de data. Dit lijkt te suggereren dat een belangrijk deel van de Nijmeegse economie zeker tot aan de Tweede Wereldoorlog een sterk seizoensmatig karakter had.

Figuur 1: Het aantal door de hulpbank verstrekte leningen per jaar en per maand.

Bron: IISG, Bibliotheek, nr. NEHA ZK 62350, *Acht-en-zeventigste verslag aan de aandeelhouders van de hulpbank te Nijmegen* (1939), 1; RAN, Bibliotheek, nr. J2, *Verslag van de werking en den staat der hulpbank te Nijmegen* (1880), 3; De Vries, *Nieuw Nijmegen*, 95, 123.

Noot: De maandenreeks geeft voor iedere maand het ongewogen gemiddelde van de aandelen binnen de individuele jaren.

Hoewel De Vries reeksen voor het totaal aantal leningen en de totaal uitgeleende bedragen publiceerde, geven de gemiddelden die hiermee berekend kunnen worden geen goed beeld van de bedragen die nu echt uitgeleend werden aan de Nijmeegse bevolking: de bandbreedte aan uitgeleende bedragen en de verdeling van de precieze bedragen daar

inwoners zou uitkomen. Zie: Onno Boonstra, *Historische database Nederlandse gemeenten*, hdl.handle.net/10622/RPBVK4 (geraadpleegd 5 juli 2022).

weer binnen, blijven bij het gebruik van gemiddelden immers buiten beschouwing.³³ Als gevolg hiervan is het tevens lastig te bepalen in hoeverre mannen en vrouwen uit Nijmegen gebruik maakten van de hulpbank. Net zoals hierboven het geval was bij de maanden waarin leningen verstrekt werden, bevatten de jaarverslagen de benodigde frequentieverdelingen van de uitgeleende bedragen wel, maar ook hier slechts voor delen van de onderzoeksperiode. Appendix 1 maakt daarom op basis van de leenregisters duidelijk dat de kleinste leningen, die met een omvang van 10 tot en met 100 gulden, lang de hoofdmoot uitmaakten van het leenmenu. Tot in 1906 vormden zij steeds tenminste 60% en gemiddeld twee derde van het aantal leningen, maar daarna werd deze categorie leningen in absolute en in relatieve zin minder belangrijk. Uiteindelijk zou minder dan 20% van de leningen in deze categorie vallen. Tegelijkertijd namen leningen van meer dan 400 gulden – tot en met een lening van 4.000 gulden in 1935 aan toe – een steeds prominentere rol in binnen het leenbedrijf van de hulpbank. In 1930 vormden zij zelfs net geen 40% van het aantal leningen. Figuur 2 brengt deze ontwikkeling aan de hand van de gemiddelde en mediane leningen in kaart en roept de vraag op wat hier nu precies aan de hand was. Helemaal omdat de geconstateerde scherpe groei van deze waarden ook na correctie voor inflatie in stand zou blijven: het is dus niet enkel het geval dat Nijmegenaren, gedreven door steeds hogere prijzen, steeds hogere leningen nodig hadden.³⁴

De puzzel wordt nog wat groter wanneer gerealiseerd wordt dat de looptijden van leningen tijdens deze periode ook nog eens langer werden; iets wat figuur 2 natuurlijk niet inzichtelijk maakt. Waar leningen van 50 en 52 weken tot in 1912 de norm waren (99,1% van de leningen) en de 40 uitzonderingen op één na allemaal een kortere looptijd hadden – en zelfs die ene uitzondering slechts een looptijd van 56,33 weken had – begon dit in 1918 langzaam te veranderen.³⁵ Leningen met de standaard looptijd van 50 en 52 weken bleven nog steeds de norm (89,0% van de leningen), maar met slechts vier leningen verdwenen de kortere looptijden en met 115 leningen werden de langere looptijden (vooral 100 en 104 weken) nadrukkelijk belangrijker. Doordat juist die leningen met langere looptijden een grote omvang hadden – 96 waren voor 500 gulden of meer en nog steeds 65 voor 1.000 gulden of meer – zat een steeds

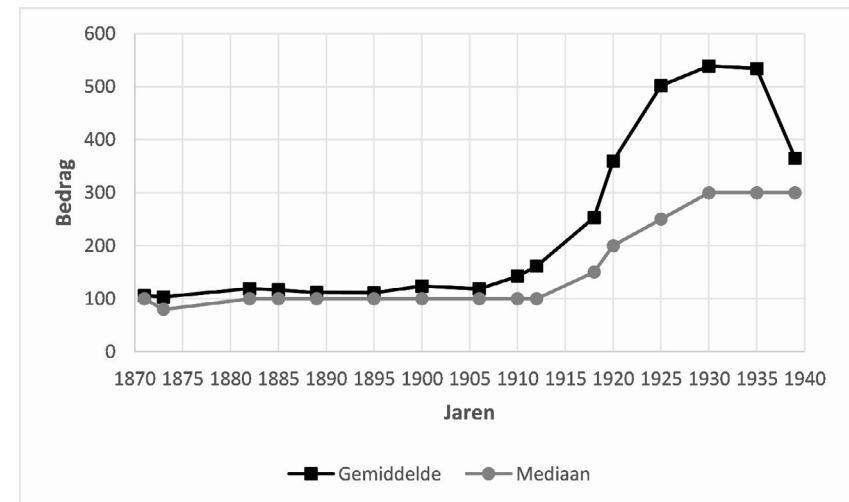

33 De Vries, *Nieuw Nijmegen*, 50, 94-95, 122-123.

34 IISG, Value of the Guilder versus Euro, <https://iisg.amsterdam/en/research/projects/hpw/calculate.php> (geraadpleegd 5 juli 2022).

35 RUN, UB, nr. BR 31993, *Reglement voor de hulpbank te Nijmegen* (1892), 3 laat zien dat in 1892 de looptijd nog maximaal 50 weken was, maar RAN, Bibliotheek, nr. BR 3299, *Reglement voor de hulpbank te Nijmegen* (1938), 2 geeft 104 weken in 1938.

groter deel van het kapitaal van de hulpbank voor langere tijd vast in grote leningen. Reageerde de hulpbank hiermee op een veranderende vraag naar krediet bij haar klanten? De volgende sectie probeert op deze vraag een antwoord te geven door te kijken naar het klantenbestand van de hulpbank en de veranderingen die zich daar vanaf het begin van de twintigste eeuw in voor begonnen te doen.

Figuur 2: De omvang van door de hulpbank verstrekte leningen (in guldens).

Bron: RAN, *Nijmeegse Hulpbank, inv. nrs. 1-15*.

De klanten van de hulpbank

Door zijn reconstructie van het leenbedrijf van de hulpbank had De Vries de in figuur 1 gesignaleerde daling van het aantal verstrekte leningen ook al gesignaleerd. Hij speculeerde “wellicht was de vermindering sinds 1911 een gevolg van de activiteiten der boerenleenbanken terwijl vermoedelijk ook een deel gemakkelijker bij het particuliere bankwezen terecht kon.”³⁶ Waar De Vries zijn hypothese niet toetste aan de hand van de leenregisters, doet dit paper dat wel. Met name de opkomst van de boerenleenbanken is hiervoor geschikt, omdat verwacht mag worden dat bij de hulpbank hierdoor het aantal debiteuren met een ruraal beroep disproportioneel zal zijn afgenomen.

Om een goed begrip voor de ontwikkeling van de beroepen te krijgen, is het goed om te beginnen met het jaarverslag van 1862. In dat jaar bestond het debiteurenbestand uit één boekbinder, schoenmaker, spekslijter, uitdrager en wasvrouw, twee borstelmakers, kleinhandelaars

36 De Vries, *Nieuw Nijmegen*, 94.

in brandstoffen en levensmiddelen en kruideniers, drie landbouwers en vier slaggers.³⁷ Twee zaken vallen op aan dit lijstje.

Ten eerste valt op dat vrouwen vanaf het begin tot de klantenkring van de hulpbank behoorden. De reglementen sloten hen niet uit als debiteur en uit latere jaarverslagen blijkt dat zij regelmatig aanklopten bij de hulpbank. Zo maakte het jaarverslag van 1883 melding van twintig groenten- en fruitvrouwen, vier koopvrouwen in garen en band, zestien naaisters en zes wasvrouwen, maar het blijft onduidelijk of achter andere beroepen wellicht combinaties van mannen en vrouwen schuilgingen.³⁸ De leenregisters kunnen nader inzicht verschaffen en door onderscheid te maken tussen mannen- en vrouwenamen stelde Nicolette Oosterom vast dat vrouwen tijdens de volledig beschikbare jaren 1871, 1872 en 1873 in totaal 162 leningen afsloten, ofwel c.14% van het totaal aantal leningen. De overgrote meerderheid van deze vrouwen, iets meer dan 70%, was weduwe.³⁹

Ten tweede valt op dat klanten met een ruraal beroep vanaf het eerste uur aanklopten bij de hulpbank. Dat zij dit deden, is begrijpelijk gelet op het feit dat boerenleenbanken – wellicht juist door de betrekkelijk vroege beschikbaarheid van de hulpbanken – lang afwezig waren in Nederland. Waar boerenleenbanken al vanaf het midden van de negentiende eeuw aan een opmars begonnen in Duitsland, duurde het tot het einde van de negentiende eeuw tot zij ook in Nederland ten tonele verschenen.⁴⁰ In Nijmegen werd op 15 december 1904 een boerenleenbank opgericht en in een straal van ongeveer vijf kilometer volgden al snel Hees en Neerbosch (1905), Hatert (1907), Weurt (1911), Lent (1918) en Beek (1919). Door zich te organiseren in coöperatief verband konden de leden van boerenleenbanken grotere bedragen, tegen langere looptijden en lagere prijzen lenen, en dat ook nog eens dicht bij huis.⁴¹

37 RAN, Bibliotheek, nr. J2, *Verslag van de werking en staat der hulpbank te Nijmegen* (1862), 5.

38 RAN, Bibliotheek, nr. J2, *Verslag van de werking en staat der hulpbank te Nijmegen* (1883), 4-5.

39 Nicolette Oosterom, *De vrouwen der Nijmeegse Hulpbank 1870-1874* (ongepubliceerd paper in het kader van de cursus “Onderzoekslab”, 2019); RAN, Bibliotheek, nr. J2, *Verslag van de werking en staat der hulpbank te Nijmegen* (1873), 3. Doordat alleen het leenregister voor de periode 1870-1874 de volledige voornaam van de debiteur in plaats van slechts een initiaal opnam, is enkel dat register eenvoudig bruikbaar. Dit betekent ook dat de man-vrouwverhouding voor nu niet op lange termijn onderzocht kan worden.

40 Colvin, Henderson en Turner, ‘The origins of the (cooperative) species’.

41 De gemiddelde lening bedroeg bijvoorbeeld 960, 1.317, 2.275 en 813 gulden in respectievelijk 1910, 1912, 1920 en 1925. Gebaseerd op: *Overzicht van de Operatiën der Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven* voor

Hoe de vraag van rurale en stedelijke beroepsgroepen zich door de jaren heen ontwikkelde, kan bij uitstek aan de hand van de leenregisters bestudeerd worden. Om zo goed mogelijk zicht te houden op de beroepen zelf is er voor gekozen om de beroepen, in tegenstelling tot wat in de literatuur wel vaak gedaan wordt, niet in grote, minder transparante klassen te clusteren volgens het classificatiesysteem HISCO.⁴² Omdat debiteuren hun beroep soms net iets anders opgaven en medewerkers van de hulpbank dat vervolgens weer net iets anders konden spellen in het register, zijn de meest voorkomende beroepen qua spelling wel gestandaardiseerd. Om de uitkomsten zo zuiver mogelijk te houden, werden knechten niet tot het beroep van hun werkgever gerekend en werden debiteuren met twee beroepen buiten beschouwing gelaten. Ondanks de keus om geen gebruik te maken van het HISCO classificatiesysteem, heeft de gekozen aanpak wel tot gevolg dat er nog steeds een bonte verzameling beroepen schuilgaat achter “handel” (b.v. groentehandel, melkhandel en sigarenhandel), “koop” (b.v. het algemene koopman of -vrouw en het meer specifieke koopman in kaas of koopvrouw in gerst) en “winkel” (b.v. het algemene winkelier of winkelierster en het meer specifieke hoedenwinkel en timmerwinkel). Tabel 1 laat voor alle steekjaren zien hoe vaak een aantal veelvoorkomende, gestandaardiseerde beroepen voorkwam en hoeveel iedere beroepsgroep gemiddeld leende.

de jaren 1910 en 1912; *Statistiek betreffende de werkzaamheden der Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank* voor de jaren 1920 en 1925; ‘Nijmeegsche Boerenleenbank’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (24 maart 1911); ‘De Nijmeegsche Boerenleenbank’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (6 april 1921); ‘Nijmeegsche Boerenleenbank’, *Provinciale Geldersche en Nijmeegsche Courant* (29 april 1926); ‘Nijmeegsche Boerenleenbank’, *De Gelderlander* (9 mei 1913). De bronnen noemen de looptijden niet, maar deze moeten ongeveer vijf jaar geweest zijn omdat gemiddeld ongeveer 20% van het uitstaande krediet elk jaar werd afgelost. Gebaseerd op: *Overzicht van de Operatiën der Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven* voor de jaren 1906-1912; *Statistiek betreffende de werkzaamheden der Boerenleenbanken, aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank* voor de jaren 1913-1939. Voor de rentetarieven, zie: C. Weststrate, *Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan der Coöperatieve Centrale Raiffeisen-bank te Utrecht 1898-1948* (Utrecht 1948), 371.

42 Marco H.D. van Leeuwen, Ineke Maas en Andrew Miles, *HISCO: Historical International Standard Classification of Occupations* (Leuven 2002).

Jaar	Arbeider		Boerenarbeider		Handel		Kleermaker		Koop		Landbouwer	
	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI
1871	4	83	21	62			10	69	30	132	75	123
1873	3	47	28	68			13	71	23	124	65	130
1882	7	53	29	71	4	90	6	72	13	147	74	161
1885	7	60	28	65	5	124	10	74	19	148	91	157
1889	11	56	46	82	11	80	5	120	10	137	67	141
1895	17	87	53	104	51	104	7	50	13	68	120	153
1900	31	91	18	118	26	131	7	160	24	93	111	171
1906	17	82	5	218	26	125	11	81	12	137	118	144
1910	13	69	1	50	25	158	12	169	23	149	98	169
1912	14	114			25	222	13	149	18	186	90	187
1918	8	113			15	340	1	400	7	457	28	312
1920	5	130			16	379	4	588	7	687	23	276
1925	10	178			26	667	3	243	17	680	35	301
1930	3	537			20	521	4	775	16	405	22	508
1935	2	140	1	1.000	18	722	2	120	23	800	32	444
1939	2	150			6	333			10	623	26	321
Totaal	154	101	230	90	274	282	108	153	265	283	1.075	186

Jaar	Metselaar		Overig		Schoenmaker		Timmerman		Winkel		Totaal	
	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI	N	FI
1871	6	63	192	103	26	80	25	100	18	154	407	106
1873	4	53	177	96	31	89	11	131	18	158	373	103
1882	14	109	151	118	26	72	14	94	12	165	350	119
1885	12	73	170	112	28	81	13	103	6	180	389	117
1889	10	88	198	108	22	92	11	155	11	201	402	112
1895	15	100	249	100	24	108	25	113	11	118	585	111
1900	17	82	303	117	24	93	22	101	13	128	596	124
1906	15	113	253	106	17	114	22	139	11	132	507	119
1910	16	108	211	136	18	123	17	133	16	141	450	142
1912	11	137	177	155	14	86	12	119	16	138	390	162
1918	4	78	83	231	5	152	7	157	8	290	166	253
1920	1	80	83	375	4	233	6	133	3	517	152	360
1925	7	140	116	564	8	315	6	242	18	623	246	502
1930	2	300	99	559	5	215	7	414	4	1.325	182	539
1935	2	300	113	517	6	267	6	390	5	410	210	534
1939	3	300	70	366	5	330			4	238	126	365
Totaal	139	109	2.645	187	263	113	204	141	174	248	5.531	184

Tabel 1: De meest voorkomende beroepen bij de hulpbank en het bijbehorende aantal leningen (N) en de gemiddelde omvang van die leningen (FI).

Bron: RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nrs. 1-15.

Noot: De tabel geeft alleen die beroepen weer die 100 of meer keer voorkwamen.

Het zal op basis van tabel 1 duidelijk zijn dat debiteuren met een ruraal beroep nogal vaak gebruik maakten van de hulpbank. Niet alleen landbouwers (N=1.075), maar ook boerenarbeiders (N=230) werden vaak aangetroffen, waarbij de eersten meestal aanzienlijk hogere bedragen leenden dan de laatsten. Samen vormden deze mannen en vrouwen bijna een kwart van het totaal aantal debiteuren tijdens alle steekjaren. Waar dit aandeel voor c.1910 echter nog vaak 25% tot 30% bedroeg, daalde dit daarna tot 12%. De kleine opleving tijdens de jaren 30 zal bovendien vooral toegeschreven moeten worden aan een teruglopende stedelijke vraag als gevolg van de Grote Depressie: het aantal debiteuren met een ruraal beroep schommelde namelijk tussen de twintig en 40 en kende geen stijgende trend. Deze aantallen betekenden een significante daling ten opzichte van de 100 of meer leningen van voor de daling die begin jaren 1910 plotseling inzette.

Veelzeggend is misschien ook wel dat de gemiddelde leningen van landbouwers lang tot de grootsten behoorden van de in tabel 1 opgenomen beroepen, maar dat de gemiddelde leningen van veel andere groepen tijdens de jaren 1910 groter werden. De resterende landbouwers leenden weliswaar steeds meer en ook wel voor langere perioden, maar in vergelijking tot de door de omliggende boerenleenbanken verstrekte leningen – die, zoals eerder opgemerkt, aanzienlijk groter waren – werd de hulpbank toch steeds minder belangrijk als financier van de landbouw in Nijmegen en omstreken. Geconcludeerd moet dus worden dat het wegvallen van de rurale vraag naar krediet, evenals het veranderen van de resterende rurale vraag naar krediet, een belangrijke impact heeft gehad op de Nijmeegse hulpbank.

Hoe en waarom het leengedrag van stedelijke beroepsgroepen de ontwikkeling van de hulpbank beïnvloedde, is door een gebrek aan gedetailleerde data van andere kredietverstrekkers in en rond Nijmegen een stuk lastiger te analyseren. Het is inderdaad niet uit de sluiten dat, zoals De Vries al suggereerde, Nijmeegse ondernemers groter werden en steeds vaker toegang kregen tot het zich verder ontwikkelende bankenlandschap in de stad.⁴³ Tegelijk moet echter geconstateerd worden dat de hulpbank ook klanten met een grotere kapitaalbehoefte begon te bedienen. Zo leende de directie van de Deester pannenfabriek in 1925, 1930 en 1935 duizenden gulden. Daarnaast behoorde ook een opkomende sector als de autoverhuur, met leningen van 2.000 gulden in 1925 en 1930, tot de door de hulpbank bediende delen van de Nijmeegse economie. De hulpbank was dus zeker geen krachteloze speler op de kredietmarkt geworden, maar mede door haar beperkte kapitaal,

43 De Vries, *Nieuw Nijmegen*, 50, 90-99, 120-125. Zie ook: Segers, *Debiteuren & Crediteuren*.

de frequente terugbetalingen (die voor sommige klanten mogelijk onpraktisch waren) en de gebruikte zekerheden kan zij voor steeds meer kredietbehoevenden weleens een minder voor de hand liggend loket voor financiering geworden zijn. Dat er ook goede alternatieven opkwamen, zal dit proces vermoedelijk versterkt hebben.

Conclusie

Door informatie over 5.531 leningen uit de registers van de Nijmeegse hulpbank te verzamelen, kon dit paper voor het eerst de ontwikkeling van het leenbedrijf van een Nederlandse hulpbank in detail in kaart brengen en daarbij stil staan bij de interactie tussen de belangrijkste variabelen. Duidelijk werd dat de hulpbank in een lacune voorzag: kort na de oprichting in 1862 werden er al honderden leningen per jaar verstrekt aan mensen met diverse sociaaleconomische achtergronden die zowel van binnen als buiten de stad afkomstig waren en die geen of onvoldoende toegang hadden tot door reguliere banken verstrekte leningen. Doordat informatie op het niveau van individuele leningen beschikbaar was, werd inzichtelijk dat deze mensen verschillende kredietbehoeften hadden. Landbouwers leenden meer dan boerenarbeiders, maar de boerenarbeiders leenden op hun beurt weer net wat meer dan stedelijke arbeiders. De kredietbehoefte van kleermakers, metselaars en schoenmakers kan – zeker tijdens de negentiende eeuw – ook bescheiden genoemd worden, helemaal in vergelijking met winkeliers en kooplieden. Toch kan het haast niet anders dan dat het hele spectrum aan leningen – of ze nu 10, 100 of 1.000 gulden groot waren – betekenisvol geweest moet zijn voor de huishoudens en kleine ondernemers in kwestie.

De betekenis van de lokale hulpbank kon echter ook veranderen. Tijdens de 78 jaren die in dit paper centraal stonden, gold dit in de eerste plaats voor de debiteuren met een ruraal beroep. Vanaf de vroege twintigste eeuw werden zulke klanten stilaan een steeds minder belangrijke doelgroep. Het ligt erg voor de hand dat, zoals De Vries al dacht, de opkomst van de boerenleenbanken in en rond Nijmegen hier verantwoordelijk voor was. Door zich te verenigen in een coöperatie konden boeren immers op aantrekkelijker voorwaarden geld lenen zonder steeds naar Nijmegen te hoeven wandelen voor hun wekelijkse aflossingen. Het antwoord op de vraag of stedelijke debiteuren ook toegang kregen tot betere alternatieven blijft meer speculatief. Helder is in ieder geval dat zowel de economie als het financiële landschap van Nijmegen in ontwikkeling waren. Daar staat echter tegenover dat de hulpbank in staat leek om nieuwe groepen debiteuren aan zich te binden.

Zoals dat in historisch onderzoek vaak zo is, lijkt de algehele conclusie dus te moeten luiden dat meer onderzoek naar de precieze betekenis en latere ontwikkeling van de Nijmeegse hulpbank nodig is. De Nijmeegse casus heeft in ieder geval wel de toegevoegde waarde van

een microstudie aangetoond en inspireert anderen daar hopelijk mee tot het uitvoeren van soortgelijke studies naar hulpbanken elders in het land.

Bedrag	1871	1873	1882	1885	1889	1895	1900	1906	1910	1912	1918	1920	1925	1930	1935	1939	Totaal
10	6	5	2	8	1	1	2										25
20	9	13	8	10	9	19	14	3	3	4							92
30	33	35	24	29	34	52	47	37	23	19	1	1					335
40	21	19	12	11	15	25	23	17	11	6	1				1		162
50	71	68	66	71	79	105	109	107	79	48	24	5	7	1	8	6	854
55														2			2
60	20	25	14	17	19	32	43	38	30	28	5	5	5		1	1	283
70	15	11	8	10	15	13	17	15	16	11	4	4					139
75									2					2	2	3	9
80	20	16	18	15	22	28	27	29	28	27	2	3	4	1	1	1	242
90	1	2		3	2	5	4	6	1	3		1	1				29
100	90	72	70	78	77	109	86	87	76	67	32	24	31	12	15	13	939
110	2					2	5	4	1	2	1			4	2		23
120	4	4	7	4	4	12	14	8	5	6	3	3	4				78
125									1					1	6	2	10
130	8	10	2	4	3	12	9	12	13	6	2	1	5				87
140	1	1		3	1		5	3	2	2	1						19
150	33	24	33	38	34	52	44	34	30	28	22	17	26	14	12	10	451
160		1			2	6	4	4		1			1	1			20
170			2	1	2	2	5	3		1		1					17
175															1	3	4
180			5	1		3	6	4	5	2	1	1	2		1		31
190						1	2	1									4
200	39	34	34	34	36	51	43	30	32	26	15	17	18	26	25	16	476
210											1						1
220			2			2	5			1				1	1		12
225															1		1
230					1		1		2	3			1				8
240								2									2
250	6	5	7	12	13	11	15	12	16	15	6	9	22	13	14	6	182
260						1		1						1			3
270						1				1							2
275															3		3
280						1											1
300	28	28	36	40	33	23	26	19	25	19	10	7	22	18	30	15	379
320												1					1
325															1	1	2
330							1					1					2

Appendix 1: Overzicht van de door de Nijmeegse hulpbank uitgeleende bedragen.

Bedrag	1871	1873	1882	1885	1889	1895	1900	1906	1910	1912	1918	1920	1925	1930	1935	1939	Totaal
340							1										1
350						1	5	6	6	4	1	2	2	8	5	9	49
360						1	1							1	1		4
370							1	1									2
400						14	31	24	43	60	7	8	10	7	7	8	219
420																1	1
425																1	1
450												2	4	2	2	2	12
500											5	10	18	17	16	4	70
520														1			1
540															1		1
550											1		1	2	1	2	7
600											4	3	12	4	7	5	35
650															2	1	3
700										2	1	1	2	2	1		7
720													1				1
750													2	2	2	1	7
800											1	3	1	6	4	1	16
850												1	1			1	3
900											1	4		3	1	1	10
1.000											13	14	18	9	12	6	72
1.100													1	1	1		3
1.200													1	1	2	3	7
1.250													1	2			3
1.375															1		1
1.500												2	6	6	5	3	22
1.600													1				1
1.650															1		1
1.800													1				1
2.000												2	3	6	5		16
2.200													1				1
2.250													1				1
2.400														1			1
2.500													3				3
2.600														1			1
3.000													6	3	7		16
4.000															1		1
Totaal	407	373	350	389	402	585	596	507	450	390	166	152	246	182	210	126	5.531

Appendix 1 (vervolg)

Bron: RAN, Nijmeegse Hulpbank, inv. nrs. 1-15.